

ВИХОВУЄМО ЕСТЕТИЧНО У ВИЩІЙ ШКОЛІ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття присвячена естетичному вихованню студентської молоді в процесі вивчення іноземної мови. В статті вирішується питання систематичного застосування всіх аспектів педагогічної діяльності засобами іноземної мови в процесі виховання, зокрема, впливу естетично насиченого навчального матеріалу на формування свідомості та духовно багатой особистості, виявляються основні шляхи виховання.

У статті розглядається комплексний підхід до реалізації естетико-виховних впливів в ході аудиторних занять: всі мовні аспекти (лексико-стилістичний, граматичний, фонетичний) наповнюються естетично цінним навчальним матеріалом; визначені принципи підбору такого матеріалу. Засоби наочності розглядаються як система, котра підлягає як педагогічним, так і естетико-виховним цілям. Основним видом діяльності на занятті іноземної мови є опрацювання художнього твору.

У статті робиться акцент на тому, що на заняттях іноземної мови поряд з цілями навчання іноземній мові досягаються цілі естетичного виховання на основі базових видів діяльності: читання, аудіювання, письма, говоріння при вірному розмежуванні даних видів діяльності.

The article is devoted to the actual problem of modern theory and practice – aesthetic education of student youth during the process of language learning. There were determined the most important distinctive factors of comprehending the problem of aesthetic education of a person, defined the tasks of aesthetic education of student youth at present, grounded the substance of language learning in a higher educational establishment as well as explained the significance of complex approach of language learning managing to meet the aesthetic and learning needs.

Постановка проблеми

На сучасному етапі демократичного розвитку українського суспільства особливої гостроти й актуальності набувають питання естетичного виховання студентської молоді. Широка громадськість наполегливо прагне внести суттєві зміни у сферу матеріального і духовного, зосереджуючи при цьому увагу на проблемі розвитку особистості, її ціннісного ставлення до навколишньої дійсності. Потяг до прекрасного, уміння бачити у буденному високе становить одну з етнічних ознак українського народу. Народна педагогіка акцентувала увагу на формуванні естетичного ставлення людини до всіх сфер і проявів її земного життя, природи, праці, громадської діяльності, мистецтва та власної поведінки. Головні орієнтири естетичного виховання вбачалися у тому, щоб навчити кожну особистість жити за неписаними законами краси і благородства: сформувати у підростаючого покоління навички творити прекрасне. Естетичне виховання передбачає розвиток здібності та бажання бачити та розуміти красу у всіх сферах діяльності людини.

Природно-побутове оточення молоді зорганізовано так, що не розширює її естетичний світогляд, не збагачує досвід емоційно-естетичного сприймання життєвих реалій. Тому естетичне виховання сучасного молодого покоління набуває особливого значення й актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У процесі дослідження опираємося на теоретичні праці у галузі філософії (В. Біблер, В. Василенко, О. Дробницький); естетики (Г. Апресян, І. Зязюн,

В. Кудін, Л. Печко, Л. Масол, Д. Джола, А. Щербо, М. Каган); психології (І. Бех, Л. Виготський, О. Киричук); педагогіки (А. Макаренко, В. Сухомлинський).

В своїх працях вони розробляють питання формування системи естетичного виховання; розкривають найважливіші принципи естетичного виховання, визначають його цілі та демонструють його значення у формуванні усіх граней духовного життя людини, визначають задачі педагогічної теорії та практики у вихованні естетично освіченої людини; розглядають гармонійний розвиток особистості в єдності естетичного та етичного в житті. Проблема естетичного виховання молоді завжди знаходилась і продовжує знаходитися в центрі уваги і педагогів, і психологів.

Формулювання цілі статті

Головною метою даної роботи є встановити та науково довести ефективні шляхи та засоби формування естетичної культури молоді у вищій школі на заняттях іноземної мови, виявити можливості естетичного виховання в процесі вивчення іноземної мови, визначити критерії відбору спеціального матеріалу, котрий являється джерелом у вихованні студентів.

Результати дослідження

Естетичне виховання у філософському значенні передбачає якісні зміни рівня естетичної культури об'єкта виховання (індивіда, соціальної групи чи суспільства в цілому). Практично цей процес триває протягом життя: усуваються протиріччя

між рівнем естетичної культури людства і сприйманням, накопичення її окремою особою у конкретний період життєдіяльності. Система освіти покликана забезпечити етичне та естетичне виховання, формування високої гуманістичної культури особистості, здатності протидіяти проявам бездуховності.

Суспільна практика сприяє тому, щоб у сфері людського життя та діяльності знаходили свій повноцінний розвиток найважливіші форми свідомості. Мораль, право, наука, мистецтво несуть у собі значний духовний потенціал, відкривають простір для творчості і самореалізації людини. Проте, духовна активність сучасника не виникає сама по собі, вимагає постійної уваги, ціннісного спрямування, конкретної допомоги з боку сім'ї, школи, суспільства.

Відчуття прекрасного та піднесеного в житті і мистецтві позитивно впливає на духовне самоствердження молоді, надихає її на активне пізнання навколишньої дійсності, стимулює творчу діяльність, збагачує міжособисті взаємини. Саме тому шкільна і вузівська практика покликана сприяти формуванню у юнаків та дівчат системи естетичного виховання (естетичних цінностей), вміння сприймати, високо цінувати і творчо примножувати естетичні надбання українського народу.

Виховувати естетично – означає розвивати закладені в дитині творчі здібності, уміння докладати до явищ дійсності міру краси, що відповідає соціальним ідеям епохи, виховуючи в кожній людині бажання «будувати життя» за «законами краси», формувати гармонійну та всебічно розвинену особистість.

Естетична культура – це, мабуть, одна з найслабших ланок в системі освіти, це ніша, що об'єктивно потребує відповідного наповнення. Показником естетичної культури особистості є висока розвиненість її інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфер, що досягається засвоєнням естетичного досвіду людства та його сприйняттям як засобу власного самовизначення. Тому, виховання естетичної культури – це цілеспрямований, певним чином організований процес формування в студентів естетичної свідомості, всіх її структурних елементів: естетичних почуттів, потреб, смаків, ідеалів та оцінок, який відбувається в межах педагогічного процесу.

Естетична культура особистості виявляється в здатності людини до естетичного сприйняття, тобто до «виокремлення в явищах дійсності та мистецтва процесів, властивостей, якостей, які породжують естетичні переживання».

Важливим показником естетичного сприйняття є емоційність, оцінне ставлення до естетичного об'єкта та співпереживання. Розвиток емоційної

сфери безпосередньо пов'язаний з розвитком інтелекту особистості, оскільки будь-яка оцінка неможлива без знань, без роботи думки. Активне залучення індивіда в різнобічну життєдіяльність розширює сферу його емоційного життя.

Місце естетичного відношення в матеріально-практичному і духовному житті суспільства визначається тим, що воно супроводжує будь-яку творчу діяльність людини, виступаючи як чуттєво виражена оцінка розвитку особистості [2, с. 91]. Характерною рисою естетичного виховання є те, що крім формування у індивіда естетичного ставлення до дійсності, воно водночас сприяє його моральному та розумовому розвитку.

Значна роль у вихованні естетичної культури особистості належить мистецтву, яке в синтезованому вигляді відтворює чуттєві уявлення людини про навколишню дійсність. Моделюючи світ, мистецтво стимулює особистість до творчості, розвитку власних здібностей. Саме творча особистість – найважливіша мета як усього процесу навчання і виховання, так і естетичного зокрема.

На сучасному етапі вузівської освіти основними завданнями процесу виховання естетичної культури особистості мають бути:

- надання студентам певного запасу естетичних знань;

- розвиток здатності естетичного сприйняття творів світового мистецтва, що забезпечить особистості можливість емоційно сприймати й оцінювати естетично значущі предмети та явища, насолоджуватися ними;

- формування у студентів усвідомлення необхідності постійного розширення світогляду, вдосконалення естетичного смаку, загального розвитку естетичної культури;

- формування вміння орієнтуватися в досягненнях сучасної культури й мистецтва, прагнення до створення естетичних предметів.

Естетична культура суспільства виховує людину всіма естетично значущими явищами, в тому числі, й іноземною мовою як дуже потужним засобом.

На заняттях іноземної мови можуть поряд з задачами вивчення мови вирішуватися задачі естетичного виховання. Для успішного проведення заняття, виховання високих морально-етичних засад та виконання поставлених завдань доречною є пряма необхідність в розподілі аудиторної роботи по видам діяльності, а саме: студенти мають сприймати на слух, інтерпретувати, тлумачити мовлення іноземною мовою, повинні активно застосовувати у власному мовленні необхідний лексичний запас, котрий активізується на занятті. Повинні вміти читати, перекладати та відповідати на запитання на основі тексту, вміти

підтримувати бесіду стосовно теми. Це ідеальна модель заняття іноземної мови. Для втілення поставленої мети навчальний матеріал має бути ретельно оглянутим, співставленим, розробленим таким чином, щоб відповідати вимогам в цілях поєднання задач навчання мови та естетичному вихованню.

Одним з таких шляхів є впровадження комплексного підходу до реалізації естетико-виховних впливів в ході аудиторних занять: всі мовні аспекти наповнюються естетично цінним навчальним матеріалом. Найкращим засобом виховання естетичних почуттів може впроваджуватися через опрацювання іншомовного художнього твору. Саме художній твір – це витвір мистецтва, він концентрує в собі різні рівні змістовних, творчо-процесуальних, духовно-естетичних цінностей. Художній твір – це процес, як і саме реальне життя. Твір мистецтва сприймається символічно, в ньому представлений не просто знак, художній твір покликаний створювати історичну присутність, викликати співпереживання, емпатію, схвилювання, думки. Художній твір – це саме те, що несе потужну духовну енергію. Він має викликати зацікавленість у читача. Від естетичної привабливості матеріалів залежить і ступінь активізації духовних можливостей студента, і ступінь впливу на формування світогляду, і ступінь зростання культурного рівня в результаті засвоєння художніх цінностей.

Ціль використання таких текстів на заняттях – це закріпити та розширити знання студентів, збагатити їх словниковий запасник та залучати до скарбниці світової літератури та культури. При читанні та перекладі текстів розкриваються основні естетичні поняття: прекрасне, героїчне, комічне, трагічне. Глибоке вивчення художнього твору, тлумачення його виразних засобів та ідейних цінностей відіграють значну роль в естетичному вихованні.

Значна увага має приділятися також вивченню граматики як засобу естетичного виховання. З цією ціллю виконуються вправи, котрі не тільки ілюструють граматичне явище, але й показують чарівність мови. Кожне граматичне явище підкріплюється прикладом з художньої літератури. При виконанні вправ студенти не лише засвоюють мовні знання, але й розширяють свої відомості в сфері культури, навчаються давати естетичну оцінку явищам, котрі їм зустрілися.

Вирішенню мовних та виховних завдань слугують вправи на використання емоційно-зabarвленої лексики в самостійних усних та письмових роботах студентів іноземною мовою, розвиваючи логічне мислення, виховуючи художній смак засобами іноземної мови.

Значне місце в естетичному вихованні посідають також засоби наочності на заняттях іноземної мови. Дані засоби можуть бути використані не тільки як методичний прийом для успішного оволодіння мовою, але як і засоби естетичного виховання на заняттях з мовою, прикладом може слугувати слухове сприйняття. Аудіювання являється не тільки важливим засобом навчання мови, але й засобом формування мовленнєвого, музичного слуху, гармонії. Воно володіє великою силою дії, викликає зацікавлення до змісту звукової форми мовлення, допомагає глибше сприймати образний світ та ідеї твору, що вивчається, а в цілому слугує естетичному вихованню студентів.

Висновки

У роботі була зроблена спроба здійснити огляд проблеми естетичного виховання сучасної молоді у вищій школі на заняттях іноземної мови, розглянути основні шляхи виховання духовно багаті особистості. Доведено важливість розвитку естетичної теорії і художньої практики в процесі вивчення іноземної мови.

Виявлено, що основним видом діяльності на занятті іноземної мови з метою виховання естетичних смаків, ідеалів, цінностей являється опрацювання художнього твору, як витвору мистецтва. Розглянуто та доведено, що на заняттях іноземної мови поряд з цілями навчання іноземній мові, досягаються цілі естетичного виховання на основі базових видів діяльності: читання, аудіювання, письма, говоріння при вірному розмежуванні даних видів діяльності.

Перспективи подальших розробок

Подальші розробки планується провести в напрямку більш досконалого вивчення проблеми естетичного виховання студентської молоді засобами іноземної мови.

Література

1. *Бахтин М. М.* Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – [2-е изд.] – М. : Искусство, 1986. – 44 с.
2. *Богданова Н.* Эстетичне в духовному житті сучасного студента / Н. Богданова // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – К., С. 90–98.
3. *Гадамер Х. Г.* Истина и метод: основы философской герменевтики : [перев. с нем. / ред. Б. Н. Бессонова]. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с.
4. *Гегель Г. В.* Эстетика : в 4-х т. / Г. В. Гегель. – М. : «Искусство», 1973. – 676 с.

5. Мир мудрых мыслей / [сост. Л. Л. Ермолинский, Т. Ф. Ермолинская]. – Иркутск : «Символ», 1995. – 608 с.
6. *Потебня А. Ф.* Эстетика и поэтика / А. Ф. Потебня. – М. : «Искусство», 1974. – 614 с.
7. *Рикер П.* Герменевтика. Этика. Политика / П. Рикер. – М. : АО «Ками», Academia, 1995. – 160 с.
8. *Хакимова Л. А.* Художественное творчество как средство профессионального воспитания студентов вузов творческой направленности / Л. А. Хакимова // Журнал прикладной психологии. – 2006. – №4. – С. 36–40.
9. *Харцій О. М.* Формування творчої особистості серед студентів / О. М. Харцій // Наука і освіта. – 2005. – №3/4. – С. 63–66.
10. *Щигельська С.* Пространство эстетической культуры студентов / С. Щигельська // Пед. Образование и наука. – 2005. – № 6. – С. 25–29.
11. *Wenden A. L.* Learner Strategies for Learner Autonomy. Englewood Cliffs: Prentice – Hall. – 1991. – 140 p.

